

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-296-8-11>

ECONOMIC SECURITY AND LEVELS OF ITS FORMATION: CONCEPTUAL APPROACHES

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА РІВНІ ЇЇ ФОРМУВАННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ

Умови сьогодення характеризуються загостреним впливом на діяльність галузей економіки України зовнішніх і внутрішніх загроз та вимагають від української влади й суспільства спільних потужних дій задля забезпечення економічної безпеки країни, галузей економіки, підприємств. З урахуванням ситуації, що склалася в українській економіці через військову агресію РФ, проблеми економічної безпеки, як ніколи, актуальні й потребують дослідження і вирішення, оскільки від цього залежить не тільки економічне зростання, а і результат військових дій.

Економічна безпека формується на різних рівнях, проте однакостайності серед науковців щодо їх ієрархії немає.

На думку Я. Жаліло [1], існує три основні рівні економічної безпеки: індивідуума, суб'єкта господарської діяльності та держави, які є неподільними. До означених рівнів Т. Гладченко [2] додає економічну безпеку регіону.

Т. Васильців [3] виокремлює такі рівні: економічну безпеку держави, регіонів, у галузево-секторальному аспекті, на мікрорівні ієрархії управління, суспільства (угруповання), особи.

О. Руда, Л. Малюта [4] пропонують ієрархію видів економічної безпеки: глобальна економічна безпека, міжнародна економічна безпека, національна економічна безпека, економічна безпека регіону, економічна та майнова безпека підприємств. Такої ж думки притримується З. Якубович [5].

П'ять рівнів економічної безпеки (глобальна, національна, регіональна, підприємницька і особистісна) формують систему економічної безпеки, на думку Ю. Тимчишин [6].

Науковці О. Ляшенко, Б. Плескач, В. Бантуш [7] виділяють шість ієрархічних рівнів економічної безпеки: індивідуальна, локальна (мікрорівень), регіональна (мезорівень), національна безпека (макрорівень),

міжнародна безпека як складова глобальної безпеки, глобальна безпека (мегарівень).

Схожий погляд на ієрархію рівнів економічної безпеки мають О. Чубукова, Т. Воронкова [9] та Грибіненко О. М. [9], вони виокремлюють наступні рівні:

- глобальна економічна безпека (мегарівень), в тому числі її складова – міжнародна економічна безпека;
- національна економічна безпека (макрорівень);
- економічна безпека регіонів (мезорівень);
- економічна безпека підприємства, організації, установи (макрорівень);
- економічна безпека особистості (базовий рівень).

Олійнічук О. [10] логічним вважає виокремлення таких рівнів формування економічної безпеки держави:

- окремого господарюючого суб'єкта (ГС), що формує мікрорівень економічної безпеки;
- сукупності однопрофільних (одногоалузевих) господарюючих суб'єктів, що формує галузевий мезорівень економічної безпеки;
- певного регіону, де функціонують господарюючі суб'єкти, що формує регіональний мезорівень економічної безпеки;
- держави, що формується господарюючими суб'єктами всіх регіонів і галузей та залежить від стану економічної безпеки на мікрота мезорівнях.

Узагальнюючи думки науковців, пропонуємо наступну ієрархічну структуру економічної безпеки та відповідний взаємозв'язок між її рівнями (рис. 1):

- мегарівень: глобальна економічна безпека (безпека розвитку матеріальної та духовної культури людства, а також вирішення глобальних проблем людства та глобалізація економік різних країн [Ж. Костюк]) включає міжнародну економічну безпеку (досліджує чинники та складові конкурентоспроможності на макрорівні);
- макрорівень: загальнодержавна або національна – економічна безпека держави (охоплює підгалузі: фінансову, технологічну, соціальну, бюджетну, екологічну та ін.);
- мезорівень: регіональна економічна безпека (проектуює державну економічну безпеку на регіональний рівень) та галузева економічна безпека (включає нормативну, фінансову, екологічну, інформаційну та інші складові);
- мікрорівень: економічна безпека підприємництва (об'єднує нормативне забезпечення, фінансову складову, умови конкуренції, податкове навантаження та ін.); економічна безпека підприємства (враховує загрози та перспективи діяльності, економічну ефективність,

внутрішні чинники підприємства); економічна безпека особи (формує співвідношення доходів, витатків, заощаджень фізичної особи).

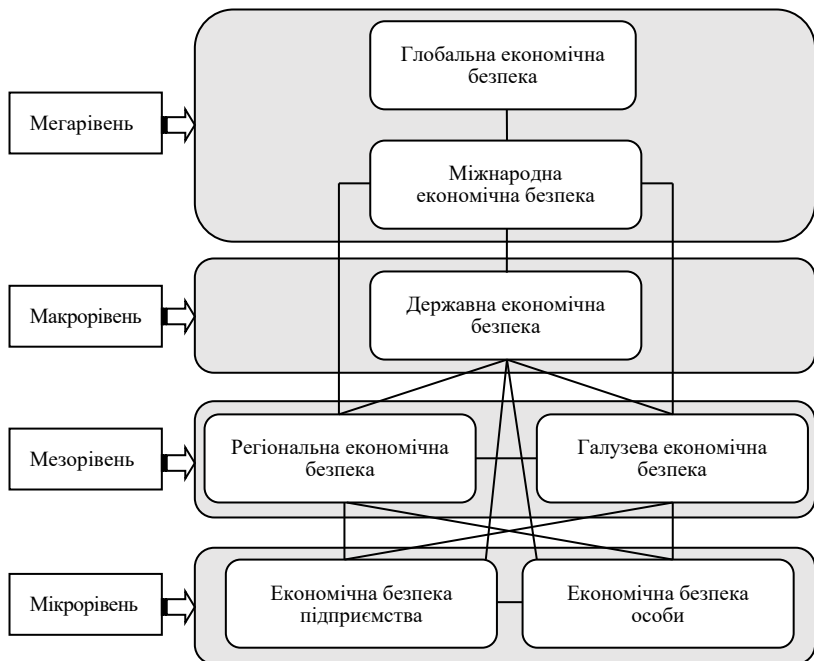

Рис. 1. Рівні економічної безпеки та взаємозв'язок між ними

Як видно з рис. 1, між рівнями економічної безпеки існує тісний взаємозв'язок, оскільки вони є елементами єдиної системи економічної безпеки і зміни, що відбуваються з одним із них стосуються й інших. Успішний розвиток світового суспільства можливий лише за умови забезпечення економічної безпеки на усіх рівнях її формування. При цьому вищі рівні економічної безпеки мають забезпечувати створення сприятливих умов для функціонування нижчих рівнів, які, в свою чергу, формують передумови для стабільності вищих рівнів.

Література:

1. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія. Київ : НІСД, 2009. 336 с.
2. Гладченко Т. М. Науково-методичні основи створення механізму державного управління і регулювання системи безпеки підприємницької діяльності : регіональний аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 «Механізми державного управління». Донецьк, 2004. 20 с.

3. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія. Львів : Арал, 2008. 384 с.
4. Руда О., Малюта Л. Організація економічної безпеки в контексті активізації розвитку товаровиробництва. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 3 (36). С. 35–42.
5. Якубович З. В. Недоліки методики оцінювання рівня економічної безпеки підприємств та шляхи їх усунення. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 704. С. 71–76.
6. Тимчишин Ю. В. Інструментарій дослідження підходів до забезпечення економічної безпеки регіонів. *Бізнесінформ*. 2019. № 6. С. 83–88.
8. Ляшенко О. М., Плєскач Б. В., Бантуш В. К. Економічна безпека та національна конкурентоспроможність в умовах глобалізації. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. № 161. С. 113–118.
9. Чубукова О. Ю., Воронкова Т. Є. Система економічної безпеки (екосестейт): сутність, структура. *Ефективна економіка*. 2014. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3169> (дата звернення: 20.02.2023).
10. Грибіненко О. М., Міжнародна економічна безпека: детермінанти та складові розвитку. *Економіка та держава*. 2019. № 12. С. 121–126. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2019/24.pdf (дата звернення: 20.02.2023).
11. Олійничук О. Система економічної безпеки держави та рівні її формування: концептуальні аспекти. *Галицький економічний вісник*, 2015. № 1. Том 48. С. 93–100. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1369/1/14.pdf> (дата звернення: 20.02.2023).